

Agenda 2030, hållbar utveckling och jämlikhet i hälsa

Jonas Frykman

Jonas Frykman, utredningssekreterare i Agenda 2030-delegationen och tidigare verksam inom folkhälso- och sociala hållbarhetsfrågor på Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).
Jonas Frykman, inte Agenda 2030-delegationen, står bakom artikeln.
E-post: jonas.frykman01@gmail.com

FN:s medlemsstater har antagit Agenda 2030 deklARATIONEN med 17 globala mål och 169 delmål för hållbar utveckling. Regeringen har tagit fram en handlingsplan och tillsatt Agenda 2030-delegationen för att stödja och stimulera arbetet i Sverige. Det finns goda förutsättningar att genomföra agendan i Sverige men det kräver en ambitionshöjning. Sex prioriterade områden har tagits fram där Sveriges utmaningar är som störst, men där också möjligheter till lösningar har identifierats. Dessa utmaningar är också nära relaterade till en god och jämlik hälsa. Det finns flera goda argument att knyta samman arbetet med god och jämlik hälsa närmare till hållbar utveckling och genomförandet av Agenda 2030.

The UN member states have adopted the 2030 Agenda for Sustainable Development declaration including 17 Sustainable Development Goals and 169 targets. The Government of Sweden has adopted an action plan and has appointed a Delegation for the 2030 Agenda with the aim of promoting, facilitating and stimulating the implementation of the Agenda. There are good prerequisites for implementation in Sweden but there is a need to raise the level of ambition. Six priority areas have been identified, with major challenges and possible solutions for Sweden. These challenges are closely related to a good and equitable health. Consequently, there are many good arguments to more closely link the work for good and equitable health to the work for sustainable development and the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development.

Agenda 2030 för hållbar utveckling¹

Vid FN:s toppmöte den 25 september 2015 antog världens stats- och regeringschefer Agenda 2030 deklARATIONEN med 17 globala mål och 169 del-

mål för hållbar utveckling. Agendan trädde i kraft den 1 januari 2016 och ska vara vägledande för de beslut som FN och världens länder fattar under de efterföljande 15 åren. Länderna har därigenom åtagit sig att från och med

¹ FN:s Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development (FN 2015). Bakgrunden till Agenda 2030 beskrivs i Delredovisning från Agenda 2030-delegationen, (Agenda 2030-delegationen 2016)

den 1 januari 2016 fram till år 2030 leda världen mot en hållbar och rättvis framtid. Agenda 2030 är inte juridiskt bindande, utan förutsätter vilja och engagemang hos länderna för att uppnås.

Agenda 2030 syftar till att bygga vidare på millennieutvecklingsmålen och slutföra vad som inte uppnåddes genom dem. Målen och delmålen syftar till att förverkliga alla människors mänskliga rättigheter och att uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor. De är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, sociala och miljömässiga. Målen och delmålen ska stimulera till handling på områden av avgörande betydelse för mänskligheten och planeten.

Arbetet med att genomföra agendan följer flera viktiga principer bland annat att:

- Agendan är universell, vilket innebär att den riktar sig till alla världens länder, och att alla länder bär ett gemensamt ansvar för dess genomförande.
- Målen är integrerade och odelbara. Det betyder att inget mål kan nås på bekostnad av ett annat – och framgång krävs inom alla områden för att målen ska kunna uppnås.
- Ingen ska lämnas utanför. Agendan måste genomföras med särskild hänsyn till de människor och samhällen som har sämst förutsättningar.

Agenda 2030 är ett historiskt dokument. För första gången finns en samlad strategi för hur alla världens länder gemensamt ska uppnå hållbar utveckling. Den är inte ett strategiskt dokument bland andra, utan är den samlade globala visionen för hur världen ska se ut år 2030. För att nå de globala målen krävs att samtliga länder arbetar aktivt och att det sker en samordning mellan och inom världens länder. Inget land kan ensamt nå de globala målen i Agenda 2030.

Målen och delmålen är globala och allmängiltiga till sin natur och tar hänsyn till att omständigheterna, kapaciteten och utvecklingsnivån skiljer sig åt mellan länder. De är också satta med respekt för nationell politik och nationella prioriteringar. Delmålen definieras som vägledande och globala. Varje regering sätter upp sina egna nationella delmål med utgångspunkt i den globala ambitionsnivån, men med hänsyn tagen till nationella förhållanden. Varje regering beslutar även hur delmålen bör införlivas i planeringsprocesser, politik och strategier på nationell nivå.

Agenda 2030 erkänner att varje land står inför specifika utmaningar för att uppnå en hållbar utveckling, och understryker de särskilda utmaningar som de mest utsatta länderna står inför. Att slutföra millenniemålen är ett naturligt första steg som också särskilt lyfts fram i Agenda 2030, men i och med att det är en agenda för hållbar utveckling och inte en biståndsgenda krävs betydligt bredare insatser. Detta innebär även att de länder som har hunnit längre i sitt arbete kring hållbar utveckling ska fungera som

ett lok i arbetet – dels genom att genomföra agendan i sina egna länder, dels genom att bidra till genomförandet av agendan i andra länder. Arbetet med att genomföra agendan måste också göras mot bakgrund av att det sätt som de utvecklade länderna t.ex. konsumerar och producerar idag inte är hållbart i ett globalt perspektiv. Innovation, utveckling och smarta lösningar är därför avgörande för att skapa rättvisa och hållbara livssituationer för alla.

Agenda 2030 – Globala målen för hållbar utveckling

1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt
2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk
3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar
4. Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla
5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt
6. Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla
7. Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla
8. Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla
9. Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation
10. Minska ojämlikheten inom och mellan länder
11. Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara
12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster
13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser
14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling
15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald
16. Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva, och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer
17. Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling

Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige

Sverige har rapporterat om sitt arbete med Agenda 2030 till FN:s politiska högnivåforum (HLPF). I rapporten beskrev regeringen att Sverige har ett gynnsamt utgångsläge för genomför-

andet av Agenda 2030 och att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 – både på hemmaplan och när det gäller att bidra till det globala genomförandet av agendan.²

I budgetpropositionen för 2018 beskrev regeringen att agendan ska genomföras inom ramen för ordinarie styrning och processer och att partnerskap mellan aktörer, lokalt genomförande och bred kunskap och medvetenhet i samhället är viktiga förutsättningar för att nå Agenda 2030³.

I juni 2018 presenterade regeringen en handlingsplan för Agenda 2030 som enligt regeringen syftar till att ta ytterligare steg för att nå målen i Agenda 2030, genom att underlätta alla samhällsaktörers bidrag till den fortsatta omställningen. Handlingsplanen gäller 2018 – 2020 och fokuserar på det nationella genomförandet, men omfattar även Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030.

Agenda 2030 – delegationen

Som en del i Sveriges genomförande av Agenda 2030 för hållbar utveckling tillsatte regeringen i mars 2016 Agenda 2030-delegationen som består av tolv ledamöter. Ordförande i delegationen är Ingrid Petersson, generaldirektör för Formas. Hon efterträder Parul Sharma som lämnade sitt uppdrag från och med den 1 januari 2018. Enligt direktiven ska delegationen i samråd med kommuner, samverkansorgan, lands-ting, statliga myndigheter, forskarsamhället, arbetsmarknadens parter,

näringslivet och civilsamhället, stödja och stimulera arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030.

Agenda 2030-delegationen har hittills överlämnat fyra rapporter till regeringen. Delegationens mandat löper fram till 11 mars 2019. I slutbetänkandet ska delegationen föreslå ändamålsenliga former för uppföljning av genomförandet på lokal, regional och nationell nivå i Sverige och lägga förslag till hur arbetet med att genomföra Agenda 2030 fortsättningsvis ska bedrivas.

Uppdrag

Stödja och stimulera arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030

Ledamöter

- Ingrid Petersson (ordförande), Formas
- Henrik Henriksson, Scania
- Liza Jonson, Swedbank Robur Fonder
- Mikael Karlsson, KTH
- Ulrika Liljeberg, Leksands kommun
- Olle Lundberg, Stockholms universitet (CHESS)
- Veronica Magnusson, Vision
- Johan Rockström, Stockholms universitet (SRC)
- Johanna Sandahl, Naturskyddsför-eningen
- Hannah Stanton, TheGoals.org
- Katrin Stjernfeldt Jammeh, Malmö stad
- Ida Texell, Brandkåren Attunda

² Sverige och Agenda 2030 — rapport till FN:s politiska högnivåforum 2017 om hållbar utveckling (Regeringskansliet 2017)

³ Prop. 2017/18:1

⁴ Handlingsplan Agenda 2030 2018 – 2020 (Regeringskansliet 2018)

I riktning mot en hållbar välfärd⁵

I riktning mot en hållbar välfärd är rubriken på Agenda 2030 – delegationens nulägesbeskrivning och förslag till handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling som delegationen överlämnade till regeringen i maj 2017. Som en del av rapporten ingår en kartläggning och bedömning av i vilken utsträckning som Sverige uppfyller agendans mål och delmål, inklusive en redovisning av på vilka områden som ytterligare åtgärder behöver vidtas.

I rapporten konstaterades att det finns ett stort engagemang och en stark vilja bland olika aktörer att bidra i genomförandet av Agenda 2030 och att flera aktörer redan har kartlagt hur den egna verksamheten förhåller sig till målen och har börjat anpassa verksamheten för att bättre styra mot dessa.

Kommuner, landsting och regioner tillsammans är med andra aktörer på lokal och regional nivå centrala för genomförandet av Agenda 2030. Ett konstaterande som bekräftas av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) SKL som i en analys visat att 93 av 169 delmål i Agenda 2030 är att betrakta som relevanta för kommuner, landsting och regioner⁶.

Flera kommuner, landsting och regioner har fattat politiska beslut gällande Agenda 2030 och flera har utsett särskilt ansvariga funktioner för

arbetet. Det integrerade perspektivet i agendan att sammantaget belysa sociala, ekonomiska och miljömässiga perspektiv av hållbar utveckling ligger väl i linje med hur kommuner, landsting och regioner väger samman sitt hållbarhetsarbete. I delegationens rapport konstaterades dock att det finns utmaningar att få till stånd ett brett genomslag i alla kommuner, landsting och regioner i Sverige.

Sverige placerar sig ofta högt i internationella Agenda 2030-jämförelser, vilket delegationen konstaterat är ett erkännande av det arbete som har gjorts och görs i Sverige. Det finns dock utmaningar för svensk del inom samtliga 17 globala mål. För att möta dessa krävs en ambitionshöjning såväl nationellt som globalt. Det innebär också att det finns behov av ömsesidigt lärande både länder och sektorer emellan.

Delegationen har identifierat sex prioriterade områden där Sveriges utmaningar är som störst, men där också möjligheter till lösningar har identifierats. I regeringens handlingsplan för Agenda 2030 har regeringen med vissa justeringar valt att utgå från dessa prioriterade områden. Regeringen benämner de prioriterade områdena som fokusområden⁷.

1. Ett jämlikt och jämställt samhälle

Jämlikhet och jämställdhet är centrala mål i agendan och förutsättningar för

⁵ I riktning mot en hållbar välfärd. Agenda 2030-delegationens nulägesbeskrivning och förslag till handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling, (Agenda 2030-delegationen 2017)

⁶ Agenda 2030 och SKL:s inriktning 2016–2019 (Sveriges Kommuner och Landsting 2017)

⁷ Handlingsplan Agenda 2030 2018 – 2020 (Regeringskansliet 2018). De områden regeringen fokuserat på är ett jämlikt och jämställt samhälle, hållbara samhällen, en samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi, ett starkt näringsliv med hållbart företagande, hållbar och hälsosam livsmedelskedja, samt stärkt kunskap och innovation.

att skapa en hållbar välfärd. Att säkerställa att ingen lämnas utanför är ett av agendans huvudbudskap. Det innebär att Sverige har ett ansvar att säkerställa att välfärden fördelas jämnt och att den når alla människor och alla delar av landet samt att bidra till detta globalt.

2. Hållbara städer

Globalt sett står städerna för ungefär 70 procent av utsläppen av växthusgaser och genererar 80 procent av BNP. Hållbar stadsutveckling är därför avgörande både för människors livskvalitet och för planetens välmående. Insatser på regional och lokal nivå spelar en avgörande roll för att skapa hållbara städer.

3. En samhällsnyttig och cirkulär ekonomi

En omställning till en samhällsnyttig och cirkulär ekonomi är ett viktigt medel för att bygga en hållbar välfärd. Det innebär att ekonomisk tillväxt inte sker på bekostnad av varken människans eller planetens välmående samt att investeringar inte görs endast utifrån vad som är ekonomiskt fördelaktigt på kort sikt. Det innebär också en förflyttning från dagens linjära affärsmodeller som är optimerade för försäljningsögonblicket till verksamheter som främjar delningsekonomi och mer cirkulära affärsmodeller, som bland annat inkluderar återanvändning, uppgradering och återtillverkning.

4. Ett starkt näringsliv med hållbara affärsmodeller:

Näringslivet är centralt för en hållbar välfärd. Ett starkt näringsliv är en

förutsättning för den ekonomiska utvecklingen, skapande av arbetstillfällen och kapital för investeringar. Det bidrar till innovation och producerar majoriteten av de varor och tjänster som finns i samhället. Agenda 2030 erbjuder en ny och gemensam referensram för företagens hållbarhetsarbete. Agendans utmaningar berör alla och de företag som klarar att möta dem genom att hitta lösningar och ta långsiktigt ansvar är de företag som kommer att möta framtiden med framgång.

5. Hållbara och hälsosamma livsmedel

Vad vi äter och hur livsmedel produceras påverkar människors välbefinnande, planetens välmående och den ekonomiska utvecklingen. Att skapa en hållbar och hälsosam livsmedelskedja nationellt och globalt ställer krav på flera förändringar. Om det lyckas kan det få positiva effekter på i princip samtliga mål i agendan.

6. Stärkt kunskap och innovation

En hög utbildnings- och kunskapsnivå, forskning och en stark innovationskraft är avgörande för att skapa och upprätthålla en hållbar välfärd. Sverige har en hög utbildningsnivå, ett starkt forskarsamhälle och ett livaktigt civilsamhälle som bidrar till ett brett kunskaphöjande. Kunskapsnivån idag är dock generellt låg gällande hållbar utveckling och inom flera av målen.

Agenda 2030 och de riksdagsbundna målen⁸

I Agenda 2030 – delegationens rapport från mars 2018 granskade delegationen i vilken omfattning det finns riksdagsbundna mål som idag omfattar agendans 169 delmål och är linje med tvärgående perspektiv i Agenda 2030-deklarationen. Enligt granskningen är alla 169 delmål i agendan relevanta för Sverige i relation till- och påverkan på omvärlden. 120 av delmålen (cirka 70 procent) bedöms vara relevanta för Sveriges genomförande på nationell nivå.

Delegationen har också granskat de 69 riksdagsbundna mål som redovisades i budgetpropositionen 2018⁹ och bedömt att 56 av 69 mål överensstämmer med något eller flera av de 169 delmålen i Agenda 2030 och att de riksdagsbundna målen i relativt hög grad omfattar de ambitioner som uttrycks i agendans delmål¹⁰. Exempel på riksdagsbundna mål som i hög utsträckning svarar mot delmålen i Agenda 2030 är miljö- och klimat, politik för global utveckling (PGU), folkhälsa, forskning, högre utbildning och innovation, jämställdhet, sociala tjänster och finansmarknad.

Trots att ett stort antal riksdagsbundna mål kan relateras till delmålen i Agenda 2030 uttrycker de riksdagsbundna målen i relativt liten utsträck-

ning viktiga tvärgående perspektiv som uttrycks i agendans inledande deklARATION¹¹. Endast ett fåtal av de riksdagsbundna målen innefattar exempelvis på ett tydligt sätt en koppling till de tre dimensionerna av hållbar utveckling, cirka hälften innefattar en beskrivning av jämställdhet, jämlikhet och/eller mänskliga rättigheter och en tredjedel av de riksdagsbundna målen (som bedöms ha påverkan på omvärlden) uttrycker på ett tydligt sätt en relation till omvärlden.

I agendans deklARATION lyfts de nationella parlamenten fram som nyckelaktörer. En långsiktig samhällsomställning måste ha en bred politisk förankring i riksdagen och inte vara avhängig vilka som innehar regeringsmakten. Enligt delegationen finns flera nationella riksdagsbundna mål och lagstiftning som på olika sätt bidrar till en hållbar utveckling. Det finns dock ingen samlad bild för hur de riksdagsbundna målen förhåller sig till varandra eller någon sammanhållen uppföljning av arbetet för hållbar utveckling. För att olika samhällsaktörer ska kunna bidra till genomförandet har delegationen därför konstaterat att det är viktigt med en samlad nationell målbild som är långsiktig och brett förankrad i riksdagen.

De riksdagsbundna målen visar enligt delegationen på ett gemensamt

⁸ Agenda 2030-delegationens delredovisning 1 mars 2018, (Agenda 2030-delegationen 2018)

⁹ Flera av de 69 mål som delegationen analyserat består i sin tur av flera mål, till exempel miljömålssystemet som räknas som ett i detta sammanhang (Generationsmålet + 16 miljö kvalitetsmålen)

¹⁰ Av de av agendans delmål som bedömts vara relevanta för Sverige i relation till omvärlden överensstämmer cirka 60 procent av de riksdagsbundna målen väl med delmålen. Av de delmål som bedömts som relevanta för Sverige på nationell nivå överensstämmer cirka 80 procent av de riksdagsbundna målen väl med delmålen.

¹¹ Arbetet med att genomföra agendan följer flera viktiga principer bland annat att agendan är universell, att målen är integrerade och odelbara och att Ingen ska lämnas utanför.

ansvarstagande som skapar goda förutsättningar för ett långsiktigt genomförande. Sverige skulle komma mycket långt i arbetet med att nå agendans mål genom att förstärka genomförandet av redan beslutade mål. Det krävs därför ytterligare åtgärder för att uppfylla de riksdagsbundna mål som redan finns och som omfattar delmålen i Agenda 2030.

Agenda 2030– hållbar utveckling och jämlikhet i hälsa

Delegationens analyser

Delegationen har inte haft i uppdrag att göra en fördjupad analys av kopplingarna mellan Agenda 2030 och jämlikhet i hälsa men har i sina analyser belyst flertalet kopplingar som finns mellan Agenda 2030 och de faktorer som påverkar jämlikhet i hälsa¹². I analysen av mål 3 ”Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar” har delegationen konstaterat att befolkningen i Sverige har en hög medellivslängd, god självskattad hälsa och god tillgång till hälso- och sjukvård men att det också finns en del utmaningar. Som exempel på detta kan nämnas ojämlikhet i hälsa mellan olika grupper i samhället, en ökande psykisk ohälsa samt livsstilsbetingade riskfaktorer för icke-smittsamma sjukdomar. Hälsoproblem kopplade till buller, luftföroreningar och kemikalier och globala utmaningar avseende ökad antibiotikaresistens och bristande tillgång till

och politiskt motstånd mot sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är andra utmaningar som tas upp.

Delegationen har vidare lyft fram ett jämlikt och jämställt samhälle som ett av de sex områden som delegationen har identifierat som särskilt prioriterade för Sverige. Enligt delegationen finns en växande inkomstrelaterad ojämlikhet som slår hårt mot vissa grupper i samhället, bland annat utrikes födda, personer med funktionsnedsättning, asylsökande, paperslösa och EU-migranter. Det finns stora skillnader när det gäller tillgång till bostad, sysselsättning samt utbildning och ojämlikheter i psykisk och fysisk hälsa och välmående mellan olika grupper i samhället. Det finns även skillnader när det gäller tillgång till välfärd mellan såväl olika bostadsområden som mellan olika kommuner i landet. För att kunna tillhandahålla en jämlik välfärd över hela landet är digitaliseringen av välfärdstjänster en viktig faktor och tillgång till bredband i hela landet är en avgörande förutsättning.

Delegationen beskriver också att migrationen har potential att bidra positivt till att möta de utmaningar som de demografiska förändringarna innebär och kan vara en del av lösningen för att skapa en hållbar välfärd. Det är viktigt att Sverige säkerställer åtaganden om en säker och ordnad migration som är centralt för såväl jämlikheten och jämställdheten i Sverige som jämlikheten mellan länder. Det

¹² Analysen bygger på delegationens rapporter i riktning mot en hållbar välfärd. Agenda 2030-delegationens nulägesbeskrivning och förslag till handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling, (Agenda 2030-delegationen 2017) samt Agenda 2030-delegationens delredovisning 1 mars 2018, (Agenda 2030-delegationen 2018)

kvarstår även utmaningar innan Sverige uppnår målet om ett jämställt samhälle. Som exempel kan nämnas att kvinnor har lägre arbetsinkomster än män, att det finns hälsoskillnader mellan kvinnor och män samt mäns våld mot kvinnor.

Det finns även andra utmaningar som delegationen lyfter fram. Sverige har av FN:s kommittéer för mänskliga rättigheter rekommenderats att utvidga diskrimineringskyddet till ett generellt diskrimineringsförbud som omfattar alla samhällsområden och alla diskrimineringsgrunder. Tillit och förtroende i samhället är enligt delegationen viktiga grundförutsättningar för en hållbar utveckling. Ojämlighet i samhället minskar tilliten och kan ge upphov till ökad främlingsfientlighet, kvinnofientlighet, diskriminering, våldsbejakande extremism samt ökat hot och våld. Bristande jämlikhet utgör därmed en risk för demokratin och rättssäkerheten.

Initiativ på global, nationell, regional och lokal nivå

Att säkerställa att ingen lämnas utanför är ett av agendans huvudbudskap. Det innebär att Sverige har ett ansvar att säkerställa att välfärden fördelas jämlikt och att den når alla människor och alla delar av landet samt att bidra till att detta sker globalt. Jämlikhet, jämställdhet och hälsa utgör även särskilda mål i Agenda 2030. Det finns initiativ på global och nationell

nivå som på olika sätt knyter ihop arbetet för ökad jämlikhet i hälsa, hållbar utveckling och genomförandet av Agenda 2030.

WHO:s regionkontor för Europa fattade hösten 2017 beslut om en färdplan för genomförandet av Agenda 2030 som bygger på Hälsa 2020 som är ett policyramverk för sektorsövergripande insatser för hälsa och välbefinnande i WHO:s Europaregion¹³. I Sverige har Folkhälsomyndighetens haft regeringens uppdrag att redovisa hur myndigheten bidrar till genomförandet av Agenda 2030. Enligt Folkhälsomyndigheten har en god hälsa och välbefinnande en central roll för hållbar utveckling. Att omsätta de globala målen nationellt, regionalt och lokalt innebär enligt Folkhälsomyndigheten att ömsesidigt skapa synergier mellan den nationella folkhälsopolitiken för en god och jämlik hälsa och Agenda 2030¹⁴.

Riksdagen har antagit ett nytt övergripande mål för folkhälsopolitiken med åtta målområden (istället för elva målområden). Det övergripande nationella målet för folkhälsopolitiken är ”att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation”¹⁵. Även om det nya målet eller de åtta målområdena i riksdagsbeslutet inte uttryckligen formuleras utifrån att politiken ska bidra till hållbar utveckling finns flera

¹³ Roadmap to implement the 2030 Agenda for Sustainable Development, building on Health 2020, the European policy for health and well-being (WHO 2017)

¹⁴ Folkhälsomyndighetens åiterrapportering att redovisa konkreta resultat från myndighetens verksamhet som bidragit till genomförandet av Agenda 2030 (Folkhälsomyndigheten 2017)

¹⁵ God och jämlik hälsa - en utvecklad folkhälsopolitik, Socialutskottets betänkande 2017/18: SoU26

innehållsmässiga kopplingar till de 17 målen i Agenda 2030. I regeringens handlingsplan för Agenda 2030 ingår den nya folkhälsopolitiken som en av flera initiativ som regeringen beskriver ingår i genomförandet av Agenda 2030¹⁶.

I propositionen ”God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik” beskriver regeringen att flera av Agenda 2030:s globala mål har direkt bäring på jämlik hälsa och de sociala bestämningsfaktorerna med ett brett tvärsektorielt fokus på livsvillkor. Agendan utgör en plattform för att få andra aktörer i samhället att se sin roll för en god hälsoutveckling och lyfter hälsoaspekten i alla politikområden. Regeringen beskriver att folkhälsoarbetet är sammankopplat med andra sektorsövergripande områdens arbete med integrering av sina olika perspektiv (exempelvis jämställdhet, mänskliga rättigheter, miljö) och att det är angeläget alla dessa aktörer aktivt arbetar för att skapa synergier mellan olika perspektiv snarare än att bli konkurrenter. De flesta perspektiv handlar i grunden om mer jämlika villkor och förutsättningar vilket är centrala aspekter för folkhälsans och välfärdens utveckling¹⁷.

Delegationen har identifierat att det finns kopplingar mellan den nationella folkhälsopolitiken och Agenda 2030. I delegationens analys av de riksdagsbundna målen framkommer

att den tidigare gällande folkhälsopolitiken (inklusive de 11 målområdena) är viktig och bedöms omfatta 12 av de 17 målen i Agenda 2030. Delegationen har också beskrivit att Agenda 2030 kan ses som ett ramverk som kan användas av olika aktörer för att utveckla sin verksamhet i en hållbar riktning och för att identifiera vilka ytterligare steg som krävs. Det är genom målen och delmålen som många ”hittar in” i agendan och kan identifiera hur deras verksamhet bidrar till arbetet med att uppnå Agenda 2030. För många har agendan inneburit ett stöd för att se hur den egna verksamheten är en del av hållbar utveckling och en del i en större samhällsomställning¹⁸.

Det finns initiativ framförallt på lokal och regional nivå i Sverige (exempelvis WHO-nätverk för kommuner och regioner) som strävar efter att ”hitta in” i agendan och koppla arbetet med jämlikhet i hälsa till Agenda 2030¹⁹. Det finns med andra ord goda förutsättningar och argument att i likhet med arbetet på lokal, regional och global nivå knyta samman arbetet med jämlikhet i hälsa till hållbar utveckling och genomförandet av Agenda 2030 i Sverige på nationell nivå.

¹⁶ Handlingsplan Agenda 2030 2018 – 2020 (Regeringskansliet 2018)

¹⁷ Regeringens proposition God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (Prop. 2017/18:249) bygger vidare på det arbete som bedrivits av Kommissionen för jämlik hälsa som har haft i uppdrag att lämna förslag som kan bidra till att hälsoklyftorna i samhället minskar. Kommissionens slutsatser beskrivs i Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa – Förslag för ett långsiktigt arbete för god och jämlik hälsa (SOU 2017:47)

¹⁸ Agenda 2030-delegationens delredovisning 1 mars 2018, (Agenda 2030-delegationen 2018)

¹⁹ Exempel på kommun i Sverige är Malmö stad. Exempel på nätverk är WHO European Healthy Cities Network och WHO Regions for Health Network (RHN)